

24.2.2010

Asia Hallintokantelu

Kantelija Puheenjohtaja Jouni Luukkainen, Pääkaupunkiseudun ateistit ry, Wallininkuja 2 C 53, 00530 Helsinki

Kantelu

Olette kannellut Rovaniemen kaupungin Sinetän peruskoulun ruokarukouskäytännöistä. Kantelunne perustuu Lapin Kansa -sanomalehdessä 8.10.2009 julkaistuun artikkeliin, jossa todetaan muun muassa: *Monissa Lapin kouluissa Rovaniemellä alakouluikäiset aloittavat ruokatunnin yhteisellä rukouksella. Jos luokkaan sattuu oppilas, joka ei ole evankelisluterilainen, hän hiljentyy muiden mukana omalla paikallaan. Käsiä ei tarvitse ristiä. Ruokarukouksen yksi tarkoitus on rauhoittaa oppilaat ennen ruokailun alkua, vararehtori sanoo. Sinetän koulussa on 306 oppilasta, joista neljä ei osallistu uskonnonopetukseen.*

Katsotte kantelussanne, että Sinetän koulun toiminta on tässä virheellistä ja epäasiallista sekä rikkoo oppilaiden oikeutta uskonnon- ja omantunnon vapauteen. Vaaditte, että aluehallintovirasto muun muassa huomauttaisi Sinetän koulua siitä, että ruokarukoukset eivät kuulu opetussuunnitelman mukaiseen uskontokasvatukseen ja siksi niistä on luovuttava oppilaiden uskonnonvapauden takia. Toivotte myös, että oppilaiden huoltajille kerrotaisiin, että huoltajalla on oikeus kieltää oppilaan osallistuminen ruokarukouksiin. Rukoilun ajaksi oppilas olisi ainakin suljettava luokkatilan ulkopuolelle, koska uskonnonharjoittamisesta kieltäytyneen oppilaan pitäminen luokkatilassa on vastoin perustuslain takaamaa oikeutta olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen ja myös vastoin Opetushallituksen koulun uskonnollisista tilaisuuksista antamia ohjeita. Pidätte moitittavana myös sitä, että koulun nuorimmat oppilaat osallistuvat ruokarukouksiin, mutta yläluokilla niitä ei järjestetä. Oppilaiden tasavertaisen kohtelun vuoksi vaaditte, että ruokarukouksia ei luokassa (koulussa) saisi järjestää, jos yhdenkin oppilaan huoltaja kieltää oppilaan osallistumisen ruokarukouksiin. Viime kädessä toivotte, että kantelu johtaisi ruokarukousten loppumiseen koko maassa.

Pyydetty selvitykset

Sinetän koulun rehtorin ja apulaisrehtorin 9.12.2009 antamassa selvityksessä todetaan, että Sinetän kouluun ilmoittauduttaessa on 1.8.2003 alkaen oppilaiden huoltajille järjestetty uskonnon harjoittamista koskeva kirjallinen kysely. Tässä kyselyssä

huoltajat ilmoittavat saako oppilas osallistua koulupäivän aikana uskonnon harjoittamiseen. Mikäli kanta muuttuu oppilaan Sinetän koulussa ollessa, huoltaja ilmoittaa siitä koululle. Mikäli huoltaja on tässä ilmoittanut, ettei lapsi osallistu koulupäivän aikana uskonnon harjoittamiseen, on aina esitetty tarkentava kysymys osallistumisesta seurakunnan aamunavauksiin ja ruokarukouksiin. Ruokarukouskäytänteitä on käsitelty myös vanhempainillassa ja huoltajien sekä opettajien kahdenkeskisissä keskusteluissa.

Huoltajat ovat olleet tyytyväisiä koulun toimintakulttuuriin, joka on luotu yhteistyössä huoltajien kanssa. Myös ne huoltajat, joiden lapset eivät osallistu koulun yhteiseen uskonnonopetukseen (4 oppilasta), ovat olleet tyytyväisiä noudatettavaan käytäntöön.

Yksi oppilas ei ole osallistunut uskonnollisiin päivänavauksiin. Tällöin hän on ollut muussa valvotussa tilassa päivänavauksen ajan. Hän on halunnut olla mukana ryhmässä ruokarukouksen ajan. Huoltajan kanta on ollut sama. Toimintatapa on yhtenäinen 1-6 -luokilla. Huoltajan kanssa on sovittu, että oppilaan ei tarvitse ristiä käsiä eikä osallistua ruokarukoukseen (ääneen), paikallaan hiljentyminen riittää. Kouluruokailu järjestetään ruokasalissa. Alaluokkien ruokarukoukset pidetään luokissa.

Vastaselitys

Katsotte vastaselityksessänne 31.12.2009, että ruokarukoukset ovat oppilaalle pakkoa sellaiseen toimintaan, joka ei kouluun kuulu. Katsotte myös, että koululla ja vanhemmilla ei ole oikeutta sopia lapsen ruokarukoiluttamisesta.

ALUEHALLINTOVIKASTON RATKAISU

Arvio ja johtopäätökset

Uskonnonvapauslain (2003/453) 3 §:n mukaan lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa. Kaksitoista vuotta täyttänyt voidaan liittää uskonnolliseen yhdyskuntaan tai ilmoittaa eronneeksi siitä vain omalla kirjallisella suostumuksellaan. Tämän ikärajan perusteella aluehallintovirasto arvioi, että myös ruokarukouksiin liittyvä 1-6 luokkien erilainen käytäntö verrattuna yläluokkiin tai toisen asteen koulutukseen on johdonmukainen uskonnonvapauslain ikärajojen kanssa.

Perusopetuslain 3 §:n mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita (opetussuunnitelman perusteet). Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Opetushallitus on antanut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet 2004 (Määräys 1/011/2004). Määräyksen mukaan opetuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä oma opetussuunnitelmansa noudattaen, mitä perusteissa on määrätty. Kunnan/koulun opetussuunnitelman tulee täsmentää ja täydentää perusteissa olevia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Em. perusteasiakirjassa annetun ohjeen mukaan koulun opetussuunnitelmaan tulee sisältyä muun muassa koulun toimintakulttuurin kuvaus, johon kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäy-

tymismallit sekä arvot, perinteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Koulun on tässä oltava yhteistyössä kotien kanssa, sillä koulu tukee kotien kasvatustehtävää. Aluehallintoviraston tiedon mukaan ei kuitenkaan ole tavallista, että ruokarukouksista olisi otettu erikseen mainintaa koulun opetussuunnitelman toimintakulttuuri -osaan. Tämä johtuu aluehallintoviraston käsityksen mukaan siitä, että ruokarukoukset ovat niin vanha tapa, että sitä ei välttämättä edes ole mielletty koulun toimintakulttuuriasiksi.

Perusopetuslain 13 §:n mukaan perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Oppilas, joka ei kuulu tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan voi huoltajan ilmoitettua asiasta perusopetuksen järjestäjälle kuitenkin osallistua mainittuun uskonnonopetukseen. Perusopetusasetuksen 5 §:n mukaan oppilaalle, jolle ei perusopetuslain 13 §:n mukaisesti opeteta uskontoa tai elämäntietoa, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Ruokarukouksista ei ole opetustoimen erityislainsäädännössä tai muualla mitään säännöksiä. Lähinnä ohjeena voi pitää Opetushallituksen muistiota (v. 2006), jossa on annettu ohjeet perusopetuslain muutoksen vaikutuksista uskonnon ja elämäntietotiedon opetukseen sekä koulun toimintaan. Koulun uskonnollisista tilaisuuksista todetaan em. ohjeessa (s. 6-7), että *"Koulu voi edelleen järjestää uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia. Tällaiset tilaisuudet katsotaan uskonnon harjoittamiseksi. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan ketään ei voida velvoittaa osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Tämän perusteella oppilasta ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen. Oppilaan huoltaja ilmoittaa, jos oppilas ei osallistu koulun järjestämään uskonnolliseen tilaisuuteen. Koulu järjestää oppilaalle tilaisuuden ajaksi muuta toimintaa."*

Perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää muiden positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta. Sen tarkoituksena on ensisijassa suojata henkilöä omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiselta.

Opetuksen järjestäjällä ja koululla on velvollisuus tiedottaa huoltajille koulun toiminnasta. Koska oppilaalla on huoltajan ilmoituksesta perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan mahdollisuus kieltäytyä uskonnon harjoittamisesta, niin tiedotteista on käytävä ilmi koulun järjestämät uskonnolliset tilaisuudet."

Aluehallintovirasto toteaa em. säädösten ja Opetushallituksen ohjeiden perusteella, että ruokarukoukset ovat osa peruskoulun toimintakulttuuria. Koulun toimintakulttuuri määritellään koulun opetussuunnitelmassa yhteistyössä huoltajien kanssa, kuten perusopetuslain 3 § ja Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet (Määräys 1/011/2004) ohjeistavat.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ruokarukoukset voidaan rinnastaa uskonnon harjoittamiseen eikä niihin ole velvollisuus osallistua sellaisella oppilaalla, jonka huoltaja on ilmoittanut, että oppilas ei osallistu uskonnonopetukseen. Toisaalta oppilaalla on huoltajan ilmoituksesta mahdollisuus osallistua ruokarukouksiin kuten on perusopetuslain 13 §:n mahdollisuus osallistua myös enemmistön uskonnonopetukseen. Koska ruokarukoukset ovat hyvin lyhyitä (noin 10 sekuntia), ei aluehallintoviras-

ton näkemyksen mukaan ole tarkoituksenmukaista järjestää tälle ajalle muuta korvaavaa toimintaa. Oppilaalla on kuitenkin oikeus poistua luokasta rukouksen ajaksi.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan ruokarukoustavan uskonnollinen merkitys on nykyään melko vähäinen, joskin ruokarukouksia voidaan kuitenkin pitää lähinnä uskonnon harjoittamisena, kuten asia on Sinetän koulussakin ymmärretty. Opetustoimen lainsäädäntö tai Opetushallituksen antamat ohjeet eivät velvoita ruokarukouksiin. Toisaalta peruskouluissa on monia muitakin toimintatapoja, joita ei ohjata valtakunnallisesti yhtenäisillä säädöksillä tai ohjeilla, ja joissa toimintakulttuuri poikkeaa peruskoulusta toiseen.

Aluehallintovirasto toteaa selvitysten perusteella, että Sinetän koulun toiminta ruokarukousten järjestämisessä on ollut asiallista ja käytännöistä on sovittu yhteistyössä oppilaiden huoltajien kanssa. Oikeus ilmoittaa ruokarukouksiin osallistumattomuudesta on varattu Opetushallituksen ohjeen mukaisesti kaikille perheille, myös evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien lasten huoltajille.

Asiassa saadun selvityksen mukaan ketään ei ole vastoin huoltajan ilmoitusta pakotettu ruokarukouksiin eikä Sinetän koulun menettelyä voida pitää uskonnonvapautta koskevan perusoikeuden (PL 11 §) vastaisena. Näillä perusteilla ruokarukouksia ei voida pitää kiellettynä eikä aluehallintovirasto voi kieltää niiden järjestämistä.

Toimenpiteet

Edellä selostettu huomioon ottaen asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin siihen, että aluehallintovirasto kehottaa Sinetän koulun rehtoria huolehtimaan siitä, että kaikki opettajat kohtelevat ruokarukoushetkiä järjestäessään hienovaraisesti niitä oppilaita, jotka eivät osallistu ruokarukouksiin, jotta nämä oppilaat eivät koe olevansa eri asemassa muihin oppilaisiin verrattuna.

Lisätiedot päätöksestä

Asianosaisille lisätietoja päätöksestä antaa sivistystoimentarkastaja Elisa Suutala, Lapin aluehallintovirasto, peruspalvelut, oikeusturva ja luvat vastuualue, PL 8002, 96101 Rovaniemi, puh. 040 578 0262, sähköposti elisa.suutala@avi.fi.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei hallintolainkäyttölain (586/96) 4 ja 5 §:n nojalla saa hakea muutosta valittamalla.

Ylitarkastaja

Keijo Mattila

Sivistystoimentarkastaja

Elisa Suutala

JAKELU Puheenjohtaja Jouni Luukkainen, Pääkaupunkiseudun ateistit ry,
Wallininkuja 2 C 53, 00530 Helsinki

Rovaniemen koulupalvelukeskus

Sinetän peruskoulu

maksutta